

Laboratorní úloha

Měření charakteristik čerpadla

Zpracováno dle [1]

Teorie:

Čerpadlo je hydraulický stroj, který mění přiváděnou energii (mechanickou) na užitečnou energii (hydraulickou).

Hlavní parametry čerpadla:

Průtok Q [$\text{m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$] - objem kapaliny, který proteče výtlačným hrdlem za 1 sekundu

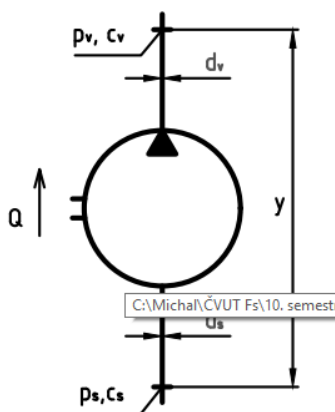
Měrná energie Y_ξ [$\text{J} \cdot \text{kg}^{-1}$] - rozdíl celkových měrných energií kapaliny mezi vztažnými průřezy před a za čerpadlem. Situování jednotlivých veličin je na obr. 1.

$$Y_\xi = \frac{p_v - p_s}{\rho} + \frac{c_v^2 - c_s^2}{2} + g \cdot y \quad [\text{J} \cdot \text{kg}^{-1}] \quad (1)$$

kde:

p - průměrný statický tlak	[Pa]
ρ - měrná hmotnost kapaliny	[$\text{kg} \cdot \text{m}^{-3}$]
g - tíhové zrychlení	[$\text{m} \cdot \text{s}^{-1}$]
y - svislá vzdálenost vztažných míst (sání, výtlač)	[m]

indexy v a s označují výtlač a sání čerpadla

Obr. 1 Schématická značka čerpadla s příslušnými veličinami

Vedlejší parametry čerpadla:

Otáčky n [s^{-1}]

Příkon $P_{\dot{\epsilon}}$ [W]

$$P_{\dot{\epsilon}} = M_k \cdot \omega = M_k \cdot 2 \cdot \pi \cdot n \text{ [W]}, \quad (2)$$

kde:

M_k - krouticí moment [N.m]

ω - úhlová rychlost [s^{-1}]

Účinnost $\eta_{\dot{\epsilon}}$ [-] - určuje hospodárnost přeměny energie v čerpadle (platí obecně)

$$\eta_{\dot{\epsilon}} = \frac{P_h}{P_{\dot{\epsilon}}} = \frac{Q \cdot \rho \cdot Y_{\dot{\epsilon}}}{M_k \cdot \omega} \text{ [-]} \quad (3)$$

Kavitační deprese Δy [$J \cdot kg^{-1}$]

Kapalina je nositelkou energie dodané čerpadlem.

Potrubí je spotřebičem energie dodané čerpadlem.

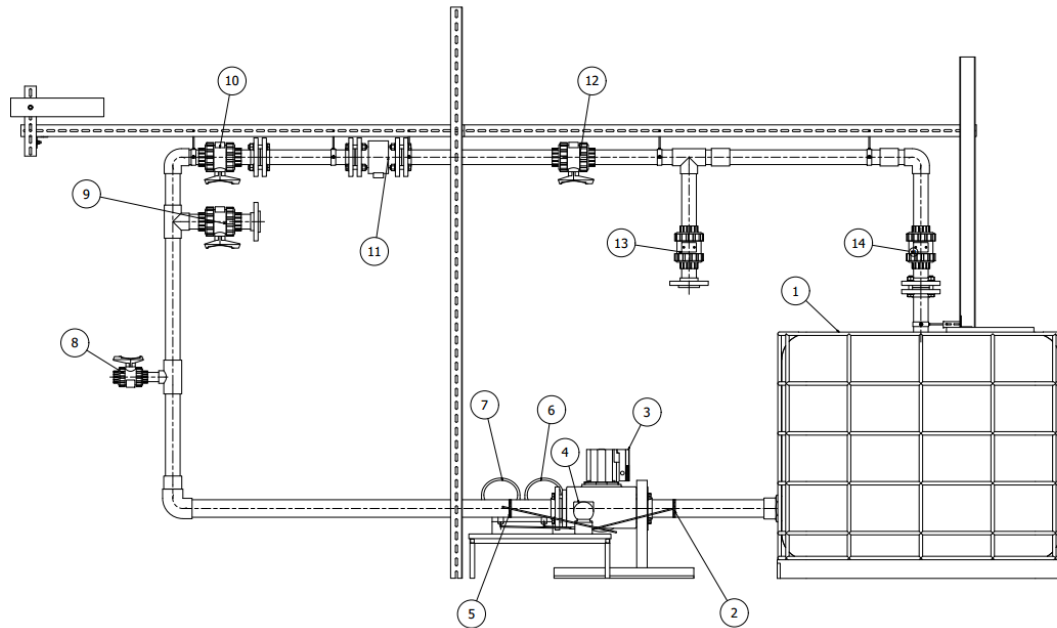
Popis úlohy:

Jedná se o jednoduchou měřicí trasu, viz obr. 2, s jedním vodním oběhovým čerpadlem Wilo TOP S 65/13 (3), soustavou pro vyhodnocení tlaků (2,4,5,6,7), průtokoměrem (11) a několika kulovými kohouty, které jsou určeny pro regulaci průtoku. Cílem laboratorní úlohy je ověřit charakteristiku $Y-Q$ (grafická závislost $Y-Q$) oběhového čerpadla, kterou udává výrobce a určit účinnost čerpadla. Měření bude probíhat za **konstantních otáček** čerpadla ($n_{\dot{\epsilon}} = 2800 \text{ min}^{-1} = \text{konst.}$)

POZN.:

Zde není možné od sebe oddělit účinnost čerpadla $\eta_{\dot{\epsilon}}$ a účinnost elektromotoru η_{el} . Bude tedy měřena pouze účinnost celého soustrojí η_s . ($\eta_s < \eta_{\dot{\epsilon}}$). Současně musí být upraven výpočet příkonu.

Schéma:

Obr. 2 Schéma měřicí trasy

Popis trasy:

Pozice	Popis
1	Nádrž s vodou
2	Tlakový odběr před sáním čerpadla
3	Oběhové čerpadlo Wilo TOP S 65/13
4	Diferenční manometr
5	Tlakový odběr za výtlakem čerpadla
6	Manometr - před sáním čerpadla
7	Manometr - za výtlakem čerpadla
8	Kulový kohout 1 - poloha UZAVŘENO
9	Kulový kohout 2 - poloha UZAVŘENO
10	Kulový kohout 3
11	Magneticko-indukční průtokoměr MQI 99 Ela Brno
12	Kulový kohout 4
13	Kulový kohout 5 - poloha UZAVŘENO
14	Kulový kohout 6

Úkol:

Změřte hodnoty tlaku před a za čerpadlem pro různé hodnoty průtoku. Měření opakujte nejméně 10x. Naměřené hodnoty vynesete do grafu $Y - Q$.

Postup měření:

- 1) Vizuální kontrola minimálního stavu vody v nádrži (čerpadlo nesmí běžet naprázdno a nesmí nasávat vzduch) a uzavření příslušných kulových kohoutů. Viz výše.
- 2) Spuštění a nastavení programu *Měřicí ústředna k UDAQ-1208*
- 3) Spustit záznam dat v programu
- 4) Spustit čerpadlo a průtokoměr (na stojanu hned vedle nádrže s vodou)
- 5) Měnit průtok pomocí kulového kohoutu č. 4 (pozice 12) nebo č. 6 (pozice 14)
- 6) Po naměření hodnot zastavit záznam v programu a vypnout čerpadlo.

Výpočet:

Výpočet měrné energie se vzhledem orientaci čerpadla a uzavřenosti systému (nedochází zde ke kontaktu s atmosférou) zjednoduší na:

$$Y_{\xi} = \frac{p_v - p_s}{\rho} = \frac{\Delta p}{\rho} = \frac{\Delta p [Pa]}{1.10^3} = \Delta p [bar] \cdot 10^2 \quad [J \cdot kg^{-1}] \quad (4)$$

$$c_v = c_s$$

$$y = 0$$

Kde hodnota Δp je získána z vyhodnocovacího programu.

Hodnoty průtoku jsou rovněž získány přímo z programu nebo jsou změřeny objemovou metodou pomocí ocejchované odběrové nádoby a vhodného měřidla času. Regulace se provádí pouze kohoutem č. 4 a odběr je prováděn pomocí kohoutu č. 5 (na pozici č. 13) Pak bude průtok vypočten:

$$Q = \frac{V}{t} [m^3 \cdot s^{-1}] \quad (5)$$

Pro ověření charakteristiky Y_{ξ} - Q čerpadla pak platí vztah:

$$Y_{\xi, \text{výr}} = -3 \cdot 10^7 \cdot Q^3 + 90042 \cdot Q^2 - 3708,5 \cdot Q + 128,17 [J \cdot kg^{-1}] \quad (6)$$

Výpočet účinnosti soustavy:

$$\eta_s = \frac{Q \cdot \rho \cdot Y_{\xi}}{P_{elm}} [-], \quad (7)$$

kde

$$P_{elm} - \text{mechanický příkon čerpadla} \quad [W]$$

Z důvodů monoblokového provedení nelze měřit příkon čerpadla P_{ξ} a nelze tedy použít vztah (3), ale požije se výpočet podle vztahu (7) V tomto provedení je čerpadlo a elektromotor na stejné hřídeli. Lze měřit pouze odběr z elektrické sítě, energii spotřebovanou spotřebičem, čemuž odpovídá příkon elektromotoru P_{elm} , který je měřen pomocí wattmetru.

Číslo měření	Δp	t	V	P_{ξ}	Q	Y_{ξ}	η_s
Jednotka	[bar]	[s]	[m ³]	[W]	[m ³ .s ⁻¹]	[J.kg ⁻¹]	[-]
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							

Závěr:

Zdroje:

[1] MELICHAR, Jan. *Hydraulické a pneumatické stroje: část čerpadla*. V Praze: České vysoké učení technické, 2009. ISBN 978-80-01-04383-7.